

FSMA

www.fsma.be

FSMA NEWS

Nieuwsbrief voor tussenpersonen

December 2017

IN DEZE NIEUWSBRIEF

NIEUWE WET TEGEN WITWASSEN NIEUWE VERPLICHTINGEN VOOR DE TUSSENPERSONEN

Van een principesbenadering naar een risico
gestuurde aanpak

De wet van 18 september 2017 tot voorkoming van het witwassen van geld en de financiering van terrorisme en tot beperking van het gebruik van contanten (hierna 'de wet van 18 september 2017')¹ trad in werking op 16 oktober 2017.

Deze wet is in het bijzonder van toepassing op:

- niet-exclusieve verzekeringstussenpersonen actief in de takken 'leven' en hun subagenten;
- de makelaars in bank- en beleggingsdiensten.

De FSMA heeft steeds veel aandacht besteed aan de naleving van de antiwitwaswetgeving door de tussenpersonen. Zij moeten met name het beleid, de procedures en de interne controlemaatregelen opstellen zodoende dat deze in overeenstemming zijn met de verschillende wettelijke verplichtingen in hun dagelijkse werkzaamheden. De FSMA houdt toezicht op deze wettelijke verplichtingen. Zie hierover ook onze [Nieuwsbrief van december 2016, die geheel gewijd is aan de antiwitwasproblematiek en concrete signalen in het domein van de verzekeringen](#).

Maar de (financiële) wereld is sterk veranderd en de strijd tegen financiering van terrorisme kan niemand onverschillig laten. Het is nodig om een versnelling hoger te schakelen: de nieuwe wet stapt af van een normgesteunde aanpak en verwacht als onderdeel van een **risico gestuurde aanpak** dat financiële spelers **de risico's van de eigen activiteiten identificeren, analyseren en tot een minimum beperken**.

De FSMA beveelt sterk aan om de [Memorie van Toelichting bij de wet van 18 september 2017](#), te lezen. Deze is bijzonder pedagogisch en geeft goed de beweegredenen van de wetgever weer achter de nieuwe verplichtingen. Ook deze nieuwsbrief put uit de Memorie van Toelichting.

Welke zijn de nieuwigheden? ...

¹ De wet van 18 september 2017 vervangt de wet van 11 januari 1993, en vormt tevens de omzetting in het Belgisch recht van de 4^e Europese richtlijn (2015/849) inzake de voorkoming van het gebruik van het financiële stelsel voor het witwassen van geld of terrorismefinanciering.

1. NIEUWE SYSTEMATIEK VAN RISICO-EVALUATIES: EEN 'GETRAPT SYSTEEM'

De wet introduceert een 'getrapt' systeem van risico-evaluaties. Meerdere niveaus moeten een eigen evaluatie maken van de verschillende risico's op witwassen en de financiering van terrorisme (hierna 'WG/FT-risico's'). Er zijn drie niveaus:

1. de Europese Commissie (supranationale evaluatie);
2. de lidstaten (nationale evaluatie);
3. elke aan de antiwitwaswetgeving onderworpen entiteit.

De Europese Commissie [publiceerde](#) haar supranationale evaluatie op 26 juni 2017. België rondt momenteel zijn nationale evaluatie af. Beide evaluaties geven inzicht in de geïdentificeerde risico's op (supra)nationaal niveau, en zijn een hulpmiddel voor eenieders eigen risico-evaluatie.

WAT BETEKENT DIT 'GETRAPT SYSTEEM' CONCREET VOOR DE TUSSENPERSONEN?

De evaluatie van de WG/FT-risico's door de tussenpersoon vindt voortaan plaats op twee niveaus:

1. de globale analyse voor het geheel van de activiteiten én
2. de algemene waakzaamheidsverplichtingen per cliënt.

I DE GLOBALE ANALYSE VOOR HET GEHEEL VAN DE ACTIVITEITEN

De tussenpersoon moet voor het geheel van zijn activiteiten, de risico's inzake het witwassen van geld identificeren, evalueren en, in functie van de aard en omvang van zijn activiteiten, de nodige maatregelen, controles en procedures instellen om deze risico's te beheren.

Hij moet dus zelf nagaan wat de WG/FT-risico's kunnen zijn, met bijzondere aandacht voor het type cliënteel, de verschillende producten, diensten of verrichtingen die hij aanbiedt, de landen en regio's waarin hij actief is, en de verschillende verkoopkanalen die hij toepast.

De tussenpersoon kan hierbij hulp vinden in de verschillende bijlagen van de wet van 18 september 2017 die we achteraan deze nieuwsbrief meegeven:

- Bijlage I vermeldt **drie factoren die verplicht in aanmerking zijn te nemen**:
 1. het doel van een rekening of een relatie;
 2. de omvang van de activa die door een cliënt worden gedeponneerd of de omvang van de gesloten verrichtingen;
 3. de regelmaat of de duur van de zakelijke relatie.
- Bijlage II vermeldt factoren die wijzen op een **potentieel lager risico**.
- Bijlage III vermeldt factoren die wijzen op een **potentieel hoger risico**.

De factoren vermeldt in bijlage II mogen gebruikt worden en de factoren vermeldt in bijlage III moeten ten minste gebruikt worden in de risicoanalyse.

- De tussenpersoon moet hierbij waakzaam zijn bij het eerste contact, maar ook gedurende de relatie.
- Nadat alle risico's objectief gedefinieerd zijn ten opzichte van de activiteiten, kan de tussenpersoon interne maatregelen nemen en controles doen in functie van het geïdentificeerde risico. Deze maatregelen en controles worden ter goedkeuring aan het hoger leidend personeel voorgelegd.
- Risico-gestuurd werken betekent: vereenvoudigde waakzaamheidsmaatregelen kunnen toegepast worden waar de risico's lager liggen, maar verhoogde waakzaamheidsmaatregelen moeten juist toegepast worden in die gebieden of voor die cliënten waarvan is vastgesteld dat het risico op witwassen of de financiering van terrorisme hoger is. Dit laat een efficiënter beheer van de verschillende risico's toe.

II DE ALGEMENE WAAKZAAMHEIDS-VERPLICHTINGEN PER CLIËNT

De bestaande verplichtingen inzake waakzaamheid en cliëntidentificatie blijven van toepassing.

Maar ook hierbij moet de tussenpersoon de risico gestuurde benadering toepassen op alle elementen die deel uitmaken van de waakzaamheidsverplichting, zoals de identificatie van de cliënt of zijn uiteindelijke begunstigen en de verificatie van hun identiteit.

Deze waakzaamheidsmaatregelen moeten steunen op een individuele beoordeling van de WG/FT-risico's, rekening houdend met de bijzondere kenmerken van de cliënt en de zakelijke relatie of de betrokken verrichting.

Voor elke individuele klant moet de tussenpersoon dus steeds nagaan of er sprake zou kunnen zijn van witwassen van geld of financiering van terrorisme. De aandacht hiervoor en de ernst van de maatregelen moeten in verhouding zijn met het ingeschatte risico.

De globale risico-evaluatie moet **gedocumenteerd** zijn en **periodiek herbekeken** worden. De Europese toezichthoudende autoriteiten hebben richtlijnen opgesteld over de in aanmerking komende risicofactoren in de risicoanalyse.²

De tussenpersoon moet deze beschikbaar houden voor de FSMA. Het is het eerste belangrijke document waarmee een tussenpersoon aan de FSMA aantoot dat hij de antiwitwaswetgeving naleeft.

De FSMA verwacht van de tussenpersonen dat zij hun globale risico-evaluatie uitvoeren in het eerste kwartaal van 2018, zodanig dat deze beschikbaar is vanaf 30 juni 2018.

² Joint Guidelines on the characteristics of a risk-based approach to anti-money laundering and terrorist financing supervision, and the steps to be taken when conducting supervision on a risk-sensitive basis.

2. INTERNE ORGANISATIE

De nieuwe wet vereist dat tussenpersonen hun interne organisatie tegen witwassen herzien in het licht van de risicoanalyse die zij binnen hun onderneming hebben uitgevoerd. Daarnaast worden enkele nieuwe verplichtingen ingevoerd. Hieronder worden de belangrijkste wijzigingen uiteen gezet.

WAT ZIJN DE BELANGRIJKSTE NIEUWE VERPLICHTINGEN VOOR DE TUSSENPERSONEN OP HET VLAK VAN DE INTERNE ORGANISATIE?

A/ BEWAARPLICHT VAN DOCUMENTEN

De nieuwe wetgeving bepaalt dat de bewaarplicht voor documenten onder de antiwitwaswetgeving geleidelijk wordt **verlengd**:

- van de huidige 5 jaar **naar 7 jaar in 2017**, en dan
- jaarlijks met één jaar tot
- **10 jaar vanaf 2020**.

B/ VERPLICHTE AANSTELLING VAN EEN ANTIWITWASVERANTWOORDELIJKE OP HET HOOGSTE BESTUURSNIVEAU

U had reeds een antiwitwasverantwoordelijke moeten aanduiden. Dat kon een effectief leider zijn of een werknemer; deze staat op *operationeel* niveau in voor de naleving van de procedures.

Deze is en blijft verantwoordelijk voor (onder meer):

- Het instellen van organisatorische maatregelen en interne procedures met betrekking tot de naleving van de antiwitwaswetgeving;

- De analyse van atypische verrichtingen en de situaties waarin de waakzaamheidsverplichtingen niet volledig konden worden uitgevoerd;
- Het overmaken van meldingen aan de Cel voor Financiële Informatie (CFI);
- Het instaan voor de permanente vorming, zowel theoretisch als praktisch, van het personeel en van eventuele agenten of distributeurs inzake de antiwitwaswetgeving en de praktische verplichtingen die daaruit voortvloeien.

De nieuwe wet vereist dat elke tussenpersoon **bijkomend** op het hoogste bestuursniveau (effectieve leiding) iemand aanduidt die 'strategisch' verantwoordelijk is voor het antiwitwasbeleid: zijn rol is na te gaan of de juiste operationele maatregelen worden genomen én of deze in verhouding staan tot de bevindingen uit de globale risico-evaluatie.

Binnen een relatief kleine onderneming kan het vanzelfsprekend zijn dat de twee functies van 'strategische' en 'operationele' antiwitwasverantwoordelijke door één en dezelfde persoon worden uitgeoefend.

Een tussenpersoon-natuurlijk persoon vervult deze functie altijd zelf.

C/ ONAFHANKELIJKE AUDITFUNCTIE EN PASSENDE BETROUWBAARHEID VOOR DE PERSONEELSLEDEN, AGENTEN OF DISTRIBUTEURS

In functie van zijn aard en zijn omvang, moet de tussenpersoon zorgen voor het opstellen van:

- een onafhankelijke auditfunctie om de gedragslijnen, procedures en interne controlemaatregelen te testen;
- procedures om bij de aanwerving en de aanstelling van personeelsleden of de aanwijzing van agenten of distributeurs na te gaan of deze personen blijken te geven van passende betrouwbaarheid, rekening houdend met de risico's die verbonden zijn aan de uit te voeren opdrachten en functies.

D/ EXTERNE EN INTERNE KLOKKENLUIDERSFUNCTIE

De Belgische wetgeving voorziet het verplicht instellen van een klokkenluidersfunctie³. Een klokkenluider is een persoon, werkzaam in de financiële sector, die inbreuken waarneemt op de financiële wetgeving waarop de FSMA toeziet en deze inbreuken meldt aan de FSMA.

Dit betekent dat tussenpersonen en hun personeel rechtstreeks aan de FSMA melding moeten kunnen doen van (mogelijke) inbreuken op de antiwitwasgeving. Ze kunnen dat doen op het [contactpunt op de website van de FSMA](#).

De FSMA kan de identiteit van de klokkenluider niet meedelen aan de tussenpersoon, noch aan de derden, tenzij deze hiermee instemt. Meldingen kunnen ook anoniem gebeuren.

Daarnaast, moeten alle tussenpersonen, met uitzondering van tussenpersonen die alleen werken, vanaf 3 januari 2018 gepaste interne maatregelen⁴ nemen die toelaten om inbreuken te melden op de financiële wetgeving waarop de FSMA toeziet. Hoewel de klokkenluiders rechtstreeks melding kunnen doen van eventuele inbreuken bij de FSMA, zoals hierboven aangegeven, moeten zij ook de mogelijkheid hebben om hiervan intern melding te kunnen doen. De FSMA verduidelijkt deze verplichting in haar [circulaire van 24 november 2017](#).

E/ OPLEIDINGSVERPLICHTINGEN

De 'operationele' antiwitwasverantwoordelijke staat in voor de permanente vorming, zowel theoretisch als praktisch, van het personeel en van eventuele agenten of distributeurs inzake de antiwitwaswetgeving en de praktische verplichtingen die daaruit voortvloeien.

- Deze vormingsplicht geldt voor alle personeelsleden van een tussenpersoon wiens rol het noodzakelijk maakt dat zij de antiwitwaswetgeving kennen en kunnen toepassen.
- Zij moeten dus niet alleen de theoretische kennis hebben, maar moeten ook **praktisch weten welke risico's er zijn als gevolg van de activiteiten van de tussenpersoon, en welke maatregelen en procedures de tussenpersoon heeft genomen om deze risico's te beperken.**

³ Deze klokkenluidersfunctie vloeit voort zowel uit artikel 90 van de wet van 18 september 2017 als uit artikel 69bis van de wet van 2 augustus 2002 betreffende het toezicht op de financiële sector en de financiële diensten.

⁴ Deze verplichting vloeit voort uit artikel 69ter van voormelde wet van 2 augustus 2002.

- De vormingsplicht is **permanent**. Het volstaat dus niet om bij indiensttreding éénmalig een vorming te krijgen.

F/ WAAKZAAMHEIDSVERP LICHTING

In de praktijk wordt de waakzaamheidsverplichting vaak onterecht gereduceerd tot de simpele **identificatie van de cliënt**.

Deze verplichting is echter veel uitgebreider, en dient om **verdachte transacties te identificeren**, zodat deze aan de CFI gemeld kunnen worden.

De verplichting bestaat uit **drie delen**:

1. De verplichting om steeds **de cliënt (en indien van toepassing ook zijn gevolmachtigde) te identificeren**. Bijkomend is van belang bij een levensverzekeringsovereenkomst om óók de **begunstigde en de effectieve begunstigde** van de verzekeringspolis te identificeren;
2. De verplichting om steeds de **specifieke situatie van de cliënt te toetsen aan de aard van de relatie**;
3. De verplichting om steeds de **specifieke situatie van de cliënt te toetsen aan de aard van zijn verrichtingen**.

Deze drie verplichtingen stonden al in de wet van 1993, maar onder de nieuwe wet moet elk van deze verplichtingen apart worden meegenomen in de individuele risico-evaluatie.

Alle tussenpersonen die onderworpen zijn aan de antiwitwaswetgeving moeten op elk moment aan de FSMA kunnen aantonen dat zij de verschillende organisatorische maatregelen en interne procedures hebben opgesteld om de naleving van de antiwitwaswetgeving te verzekeren.

Daarnaast moet elke betrokken tussenpersoon aan de FSMA kunnen aantonen welke waakzaamheid hij aan de dag legt in functie van de risico's die hij bij de individuele risico-evaluatie geïdentificeerd heeft.

3. NIEUWE TOELICHTINGEN VAN DE CEL VOOR FINANCIËLE INFORMATIE (CFI)

De Cel voor Financiële Informatieverwerking (CFI) heeft [nieuwe toelichtingen](#) gepubliceerd. Deze vervangen de bestaande richtlijnen van 12 december 2013.

De FSMA raadt alle tussenpersonen aan om dit nieuw document te bekijken.

Het reglement van de FSMA dd. [23 februari 2010](#) en de daaruit voortvloeiende verplichtingen (bv. het jaarverslag) blijven tot nader order nog steeds van toepassing.

Leidraad bij de globale analyse voor het geheel van de activiteiten:

BIJLAGEN aan de wet van 18 september 2017

BIJLAGE I AAN DE WET VAN 18 SEPTEMBER 2017: FACTOREN DIE VERPLICHT IN AANMERKING ZIJN TE NEMEN

Artikel 1. De variabelen die de onderworpen entiteiten ten minste in overweging nemen in hun integrale risicobeoordeling bedoeld in artikel 16, tweede lid, zijn de volgende:

- 1° het doel van een rekening of een relatie;
- 2° de omvang van de activa die door een cliënt worden gedeponereerd of de omvang van de gesloten verrichtingen;
- 3° de regelmaat of de duur van de zakelijke relatie.

BIJLAGE II AAN DE WET VAN 18 SEPTEMBER 2017: INDICATIEVE FACTOREN VAN EEN POTENTIEEL LAGER RISICO

Artikel 1. De indicatieve factoren van een potentieel lager risico bedoeld in de artikelen 16, tweede lid, en 19, § 2, zijn de volgende:

1° cliëntgebonden risicofactoren:

- a) beursgenoteerde vennootschappen die onderworpen zijn aan informatievereisten (op grond van het beursreglement of krachtens wettelijke of afdwingbare middelen) welke voorschriften omvatten om toereikende transparantie betreffende de uiteindelijke begunstigden te garanderen;
- b) overheden of overheidsbedrijven;
- c) cliënten die inwoner zijn van geografische gebieden met een lager risico als vermeld in punt 3°.

2° risicofactoren verbonden aan producten, diensten, verrichtingen of leveringskanalen:

- a) levensverzekeringsovereenkomsten met een lage premie;
- b) pensioenverzekeringsovereenkomsten die geen afkoopclausule bevatten en niet als zekerheidstelling kunnen dienen;
- c) een pensioenstelsel, een pensioenfonds of een soortgelijk stelsel dat pensioenen uitkeert aan werknemers, waarbij de bijdragen worden ingehouden op het loon en de regels van het stelsel de deelnemers niet toestaan hun rechten uit hoofde van het stelsel over te dragen;
- d) financiële producten of diensten die op passende wijze bepaalde en beperkte diensten voor bepaalde soorten cliënten omvatten, om voor financiële inclusiedoelinden de toegang te vergroten;
- e) producten waarbij het WG/FT-risico wordt beheerd door andere factoren zoals bestedingslimieten of transparantie van eigendom (bv. bepaalde soorten elektronisch geld).

3° geografische risicofactoren:

- a) lidstaten;
- b) derde landen met doeltreffende systemen ter bestrijding van WG/FT;
- c) derde landen die volgens geloofwaardige bronnen een laag niveau van corruptie of andere criminele activiteit hebben;
- d) derde landen die volgens geloofwaardige bronnen zoals wederzijdse beoordelingen, gedetailleerde evaluatierapporten, of gepubliceerde follow-uprapporten, voorschriften inzake de bestrijding van WG/FT hebben die beantwoorden aan de herziene FAG-aanbevelingen en die voorschriften effectief ten uitvoer leggen.

BIJLAGE III AAN DE WET VAN 18 SEPTEMBER 2017: INDICATIEVE FACTOREN VAN EEN POTENTIEEL HOGER RISICO

Artikel 1. De indicatieve factoren van een potentieel hoger risico bedoeld in de artikelen 16, tweede lid, en 19, § 2, zijn de volgende:

1° cliëntgebonden risicofactoren:

- a) de zakelijke relatie vindt plaats in ongebruikelijke omstandigheden;
- b) de cliënten die inwoner zijn van geografische gebieden met een hoog risico bedoeld onder 3°;
- c) rechtspersonen of juridische constructies die vehikels zijn voor het aanhouden van persoonlijke activa;
- d) vennootschappen met gevolmachtigde aandeelhouders ('shareholders') of met aandelen aan toonder;
- e) bedrijven waar veel geldverkeer in contanten plaatsvindt;
- f) de eigendomsstructuur van de vennootschap lijkt ongebruikelijk of buitensporig complex gezien de aard van de vennootschapsactiviteit.

2° risicofactoren verbonden aan producten, diensten, verrichtingen of leveringskanalen:

- a) private banking;
- b) producten of verrichtingen die anonimiteit bevorderen;
- c) zakelijke relaties op afstand of verrichtingen op afstand, zonder sommige garanties, zoals elektronische handtekeningen;
- d) betalingen die worden ontvangen van onbekende of niet-verbonden derden;
- e) nieuwe producten en nieuwe zakelijke praktijken, daaronder begrepen nieuwe leveringsmechanismen, en het gebruik van nieuwe of in ontwikkeling zijnde technologieën voor zowel nieuwe als reeds bestaande producten.

3° geografische risicofactoren:

- a) onverminderd artikel 38, landen die op basis van geloofwaardige bronnen zoals wederzijdse beoordelingen, gedetailleerde evaluatierapporten, of gepubliceerde follow-uprapporten, worden aangemerkt als een land zonder effectieve WG/FT-systemen;
- b) landen die volgens geloofwaardige bronnen significante niveaus van corruptie of andere criminele activiteit hebben;
- c) landen waarvoor sancties, embargo's of soortgelijke maatregelen gelden die bijvoorbeeld door de Europese Unie of de Verenigde Naties zijn uitgevaardigd;
- d) landen die financiering of ondersteuning verschaffen voor terroristische activiteiten, of op het grondgebied waarvan als terroristisch aangemerkte organisaties actief zijn.